

HỒ CHÍ MINH VỚI VIỆC XÂY DỰNG ĐỘI NGŨ NGƯỜI THẦY TRONG NỀN GIÁO DỤC CÁCH MẠNG VIỆT NAM

HOÀNG DIỆU THÚY*

Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh đặc biệt quan tâm xây dựng nền giáo dục cách mạng Việt Nam, trong đó có vấn đề xây dựng đội ngũ người thầy giáo.

Vị trí của người thầy giáo, theo Hồ Chí Minh là vô cùng quan trọng trong nền giáo dục mới, vị trí ấy không ai có thể thay thế, "nếu không có thầy giáo thì không có giáo dục"¹. Đây là một vị trí cao quý và vẻ vang, vị trí ấy được quyết định bởi vai trò nhiệm vụ của họ: đó là đào tạo ra nhiều thế hệ, tích cực góp phần xây dựng CNXH, CNCS. Nếu không có đội ngũ thầy cô giáo dạy dỗ con em nhân dân thì sẽ không có lực lượng xây dựng thành công CNXH. Những kết quả mà ngành giáo dục đạt được và những thành công của cách mạng đều có đóng góp đáng kể của các thầy giáo, cô giáo. Nên "nghề thầy giáo rất là quan trọng, rất là vẻ vang; ai có ý kiến không đúng về nghề thầy giáo, thì phải sửa chữa"².

Nhiệm vụ của thầy giáo trong nền giáo dục cách mạng của nước ta là gì?

Hồ Chí Minh chỉ rõ, với nền giáo dục cách mạng, nhiệm vụ của cô giáo, thầy giáo rất quan trọng và vẻ vang, nhưng cũng rất nặng nề, đó là đào tạo bồi

dưỡng cán bộ tốt cho đất nước, chăm lo dạy dỗ con em nhân dân thành người công dân có ích cho nước nhà. Nhiệm vụ của người thầy giáo chung quy lại là phải hoàn thành được mục đích của giáo dục, đó là phục vụ nhân dân, phục vụ Tổ quốc, đào tạo ra lớp lớp cán bộ mới cho dân tộc - những con người XHCN. Để làm được nhiệm vụ ấy, bản thân họ phải trở thành một lực lượng mạnh mẽ, như Lênin từng nói: "Đội quân giáo viên phải đề ra cho mình những nhiệm vụ giáo dục to lớn và trước hết họ phải trở thành đội quân chủ yếu trong sự nghiệp giáo dục xã hội chủ nghĩa"³. Giáo dục là một mặt trận, kẻ thù là giặc đói, là những tập tục lạc hậu, những tệ nạn xã hội... Vì vậy, muốn giành chiến thắng, họ phải tự mình trở thành một lực lượng đầy sức mạnh.

Để đội ngũ thầy cô giáo hoàn thành nhiệm vụ và xứng đáng với vị trí của mình, Hồ Chí Minh thường nhắc nhở: Các thầy giáo phải trở thành tấm gương sáng, thành kiểu mẫu cho các em noi theo, "*phải là kiểu mẫu về mọi mặt, tư tưởng, đạo đức, lối làm việc*". Muốn vậy, người thầy giáo ngoài tài năng, học vấn phải có đạo đức cách mạng, "trong giáo dục không những phải có tri thức phổ thông mà phải có đạo đức cách mạng. Có tài phải có đức. Có tài không có đức, tham ô hủ hóa có hại cho nước. Có đức

* Học viện CTQG Hồ Chí Minh.

không có tài như ông bụt ngồi trong chùa, không giúp ích gì được ai⁴. Tài là sự am hiểu, vốn tri thức, kinh nghiệm thực tiễn của người thầy, đức là tư cách, tình yêu thương, trách nhiệm của thầy với nghề, với người... Người thầy có đủ tài và đức, trò mới trọng - đây là yếu tố quan trọng phản ánh sự phát triển của đất nước. Lê Quý Đôn từng đúc kết: một trong 5 nhân tố dẫn đến họa mất nước là "trò không trọng thầy". Hồ Chí Minh thường nhấn mạnh: dạy cũng như học đều phải biết chú trọng cả tài và đức. Đức là đạo đức cách mạng, là cái gốc rất quan trọng. Nếu không có đạo đức cách mạng thì tài năng mấy cũng vô dụng, chẳng giúp gì ai. Đạo đức cách mạng "phải có chí khí cao thượng, phải "tiên ưu hậu lạc" nghĩa là khó khăn gian khổ thì phải chịu trước thiên hạ, sung sướng thì hưởng sau thiên hạ"⁵, phải biết chăm lo cho công việc của mình. Nhưng nếu có đạo đức cách mạng mà không có tài thì làm việc gì cũng khó. Nhiệm vụ giáo dục đặt ra vô cùng nặng nề, nếu người thầy giáo không có trí tuệ, tài năng thì không thể đảm đương được nhiệm vụ, không đào tạo được những thế hệ công dân, cán bộ có tài cho xã hội. Một người thầy giáo giỏi không nhất thiết lĩnh vực nào cũng tinh thông, hiểu trọn kiến thức nhân loại, vì kiến thức nhân loại rộng lớn, khả năng của mỗi người lại có hạn, nên Hồ Chí Minh yêu cầu đội ngũ người thầy không ngừng trau dồi kiến thức, đặc biệt phải thạo lĩnh vực chuyên môn của mình. Người thầy giáo phải luôn học tập, học thêm mãi để làm tốt hơn công việc. Hồ Chí Minh khuyến mọi người thực hiện theo chỉ dẫn của Lênin "Học, học nữa, học mãi" và "Học không biết chán, dạy không biết mỏi" của Khổng Tử để thực hành, tu dưỡng mình. Đặc biệt với những người hoạt động trong lĩnh vực giáo dục, cần xác định việc học không bao giờ có giới hạn cuối cùng, không được bằng lòng với kiến thức đã có, mà phải thường xuyên tích lũy kiến thức. Hồ Chí Minh cho rằng người nào tự cho mình là biết đủ rồi, thì đó là

người dốt nhất. Ngày hôm nay mình được đánh giá là người hiểu rộng, nhưng ngày mai nếu kiến thức vẫn vậy thì chính mình tự đánh mất vị trí của mình, biến mình thành kẻ chậm tiến của thời đại. Đạo Phật cũng khuyên rằng, "Thất bại lớn nhất của đời người là tự đại" và "Khuyết điểm lớn nhất của đời người là kém hiểu biết" cũng có ý như vậy.

Người thầy giáo phải có tinh thần đoàn kết, kỷ luật, phát huy dân chủ, đó là mối quan hệ gắn bó giữa thầy với thầy, thầy với trò, cần đoàn kết toàn thể nhà trường thành một khối, phát huy cao độ tinh thần dân chủ XHCN. Tất nhiên đó phải là đoàn kết thực sự, chứ không đoàn kết kiểu dĩ hòa vi quý, một chiều. Đó là đoàn kết trên nguyên tắc thật thà, tự nguyện, tự giác gắn với đấu tranh, tự phê bình nghiêm túc, chỉ ra những khuyết điểm mà sửa đổi cho nhau bằng tinh thần thẳng thắn, thân ái, có lý có tình. Có như vậy mới tạo nên sức mạnh, nhờ đó sự nghiệp của người thầy mới hoàn thành vẻ vang.

Đối với việc thực hành dân chủ, Hồ Chí Minh yêu cầu: những vấn đề thầy trò cùng nhau thảo luận, ai có ý kiến gì nên thẳng thắn trao đổi không dấu giếm, điều gì chưa thông suốt thì phải hỏi, phải bàn cho ra nhẽ "dân chủ nhưng trò phải kính thầy, thầy phải quý trò, chứ không phải là "cá đối bằng đầu"⁶. Dân chủ được thực hiện tốt cũng chính là nhân tố củng cố thêm sự đoàn kết giữa toàn thể nhà trường.

Người thầy giáo phải yêu nghề, yêu người, yêu trường, yêu Tổ quốc và CNXH. "Thầy cũng như trò, cán bộ cũng như nhân viên phải thật thà yêu nghề mình"⁷, "Thầy và trò phải luôn luôn nâng cao tinh thần yêu Tổ quốc, yêu chủ nghĩa xã hội, tăng cường tình cảm cách mạng đối với công nông, tuyệt đối trung thành với sự nghiệp cách mạng, triệt để tin tưởng vào sự lãnh đạo của Đảng, sẵn sàng nhận bất kỳ nhiệm vụ nào mà Đảng và nhân dân giao cho"⁸. Yêu nghề, yêu người là cơ sở để người thầy giáo yên tâm công tác, say mê, toàn tâm toàn ý với công việc;

biết vươn mình lên, nâng cao năng lực, đáp ứng yêu cầu nghề nghiệp; nâng cao tinh thần trách nhiệm, yêu thương học sinh như con em ruột của mình, không thiên tư thiên vị. Chỉ như vậy, các thầy cô giáo mới đi tới sự đoàn kết thực sự, chung lòng, dốc sức vì tương lai của con em ta, dân tộc ta.

Các thầy cô giáo phải biết thi đua trong thực hành giáo dục, trao đổi kinh nghiệm để cùng nhau tiến bộ trong công tác, học tập, để ngày càng hoàn thiện mình hơn. Hồ Chí Minh cho rằng khi cả nước phát động phong trào toàn dân thi đua ái quốc thì đội ngũ giáo viên không thể đứng ngoài cuộc, mà phải tích cực *Thi đua dạy tốt, học tốt*, đó cũng là ái quốc, là đóng góp cho thắng lợi của cách mạng. Thi đua chính là đòn bẩy cho sự phát triển của nền giáo dục nước nhà. Nhiệm vụ của thi đua là đập tan sự trì trệ của chủ nghĩa quan liêu, mở ra môi trường hoạt động rộng rãi, khuyến khích và phát huy được tài năng, tinh chủ động sáng tạo của mỗi giáo viên. Thi đua khác với cạnh tranh vì nguyên tắc của thi đua là những người tiến bộ giúp đỡ những người chậm tiến với tinh thần đồng nghiệp, đồng chí, do đó mà đạt tới sự tiến bộ phổ biến. Hồ Chí Minh cho rằng, cần phải thường xuyên thi đua trong mọi lĩnh vực của công tác giáo dục, trong mọi hoàn cảnh, nhất là những thời điểm khó khăn, để đạt mục tiêu đã đề ra của nền giáo dục và tương lai nước nhà. Người căn dặn: "Dù khó khăn đến đâu cũng phải *tiếp tục thi đua dạy tốt và học tốt*. Trên nền tảng *giáo dục chính trị và lãnh đạo tư tưởng tốt, phải phấn đấu nâng cao chất lượng văn hóa và chuyên môn nhằm thiết thực giải quyết các vấn đề do cách mạng nước ta đề ra và trong một thời gian không xa, đạt những đỉnh cao của khoa học và kỹ thuật*"⁹.

Đó là những điều người thầy giáo phải làm cho tốt, còn điều cần tránh là gì? Hồ Chí Minh dặn dò: người thầy giáo không được đánh mất phẩm chất của mình, dù hoàn cảnh nào cũng phải giữ mình là

tấm gương cho học sinh noi theo, tránh thái độ thờ ơ đối với xã hội, xa rời đời sống thực tiễn, lười biếng trong học tập, nâng cao trình độ. Tránh thái độ kèn cựa địa vị, xem nhẹ công việc của mình, thiếu tinh thần xây dựng.

Tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng đội ngũ người thầy tới nay vẫn giữ nguyên giá trị. Như Đảng ta xác định: "giáo dục và đào tạo cùng với khoa học và công nghệ là quốc sách hàng đầu, là nền tảng và động lực thúc đẩy công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước"¹⁰, cho thấy giáo dục luôn đứng ở vị trí hàng đầu trong các chính sách phát triển đất nước. Giáo dục thời kỳ nào cũng cần đến đội ngũ giáo viên, và thực tế người giáo viên luôn được coi trọng. Trong những năm gần đây, Đảng và Nhà nước ta luôn coi trọng việc "bảo đảm đủ số lượng, nâng cao chất lượng đội ngũ giáo viên ở tất cả các cấp học, bậc học"¹¹. Nhất là trong thời điểm hiện nay, chúng ta bước vào quá trình đẩy mạnh giao lưu hội nhập về kinh tế, tăng cường hợp tác quốc tế về giáo dục và đào tạo, tiếp cận chuẩn mực giáo dục tiên tiến của thế giới, chúng ta càng cần hơn nữa đội ngũ giáo viên có đầy đủ phẩm chất, năng lực như Hồ Chí Minh đã nêu ra, không những để khẳng định vị trí của mình mà còn đóng góp đặc lực cho thắng lợi của công cuộc hội nhập kinh tế thế giới, xây dựng và phát triển đất nước.

Thật vui và tự hào vì ngày càng có nhiều tấm gương nhà giáo tiêu biểu. Đảng và Nhà nước ta tôn vinh họ là những nhà giáo ưu tú, nhà giáo nhân dân... Tài năng và phẩm giá của họ được lớp lớp các học sinh ca ngợi, xã hội trân trọng và ngưỡng mộ. Nhìn lại những gì đất nước ta đã đạt được sau bao năm đấu tranh, kiến thiết nước nhà, chúng ta càng quý trọng hơn sự đóng góp to lớn mà thầm lặng của họ. Tuy rằng hiện nay trong ngành giáo dục còn có những việc, những người chưa đúng, chưa tốt ảnh hưởng

(Xem tiếp trang 25)